

**ҚР БҒМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
ҚР МӘДЕНИЕТ МИНИСТРЛІГІ
ҚАЗАҚСТАН ӘЛЕУМЕТТАНУШЫЛАР ҚАУЫМДАСТЫҒЫ**

**МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РК
МИНИСТЕРСТВО КУЛЬТУРЫ РК
АССОЦИАЦИЯ СОЦИОЛОГОВ КАЗАХСТАНА**

**MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF THE RK
MINISTRY OF CULTURE OF THE RK
ASSOCIATION OF SOCIOLOGISTS OF KAZAKHSTAN**

**II ФОРУМ
МОЛОДЫХ СОЦИОЛОГОВ КАЗАХСТАНА**

(в рамках V Конгресса социологов Казахстана
«Стратегия «Казахстан-2050: социальное
развитие общества» и V Конгресса социологов
тюркоязычных стран «Национальные стратегии
развития тюркоязычных стран»)

**Алматы
2014**

УДК 316.3 (063)

ББК 60.5

М 34

Главный редактор:

Президент Ассоциации социологов Казахстана,
доктор социологических наук, профессор *М.М. Тажин*

Редакционная коллегия:

член-корреспондент НАН РК, доктор социологических наук,
профессор *З.К. Шаукенова* (отв. редактор),
доктор социологических наук, профессор *С.Т. Сейдуманов*,
доктор социологических наук, профессор *Г.С. Абдирайымова*,
доктор социологических наук, профессор *Ш.Е. Джаманбалаева*,
доктор социологических наук, профессор *Г.О. Абдикерова*,
доктор социологических наук, профессор *Н.У. Шеденова*,
кандидат социологических наук *С.А. Амитов*,
кандидат социологических наук *Ю.В. Кучинская*,
докторант PhD *Н.Ж. Биекенова*,
докторант PhD *А.А. Кокушева*

М 34 **Материалы II Форума молодых социологов Казахстана** (в рамках V Конгресса социологов Казахстана «Стратегия «Казахстан-2050: социальное развитие общества» и V Конгресса социологов тюркоязычных стран «Национальные стратегии развития тюркоязычных стран»). – Алматы, 2014. – 600 с.

ISBN – 978-601-304-008-0

Данный сборник включает в себя научные статьи молодых казахстанских социологов, подготовленные в рамках тематики V Конгресса социологов Казахстана и V Конгресса социологов тюркоязычных стран.

Материалы адресуются органам государственного управления, а также научным сотрудникам, преподавателям, магистрантам и докторантам PhD, специализирующимся в области социологии и социально-гуманитарных наук.

УДК 316.3 (063)

ББК 60.5

ISBN – 978-601-304-008-0

© Институт философии, политологии
и религиоведения КН МОН РК

© Ассоциация социологов Казахстана, 2014

© Тажин М.М., 2014

II ФОРУМ МОЛОДЫХ СОЦИОЛОГОВ КАЗАХСТАНА

Жұмағұлов М.О. Тәуелсіз Қазақстан зайырлы және демократиялық мемлекет.....	102
Игенбай А.Н., Епсеева В.Т. Әлеуметтанулық зерттеулердің негізгі объектісінің бірі – үй шаруашылығы.....	111
Ильясова Ф.Қ. «Коммуникациялық революция»: Қазақстандағы білім және тіл мәселесі.....	120
Көшекеев Е.А., Амитов С.А. Қазақстан дамуының басты негізі жастар және олардың білім деңгейі.....	127
Мамытқанов Д.Қ. Жасөспірімдердің өзіндік құндылық бағдарының калыптасуын әлеуметтік талдау.....	135
Махмұтова З.Б., Биекенов К.Ү. Жалпы орта білім беру мектебі оқушыларының этносаралық қарым-қатынастарындағы толеранттық мінез-құлқы.....	144
Молдабекова А.Т. Интернеттегі әлеуметтік желілілердің жастардың әлеуметтенуіне әсері.....	153
Муталиев Б.А. Шетелдердегі ювеналды әділеттің модельдері.....	161
Мырзахметов С.Е. Қазақстан Республикасындағы халық санының өсуіне ықпал етуші факторларды социологиялық талдау.....	170
✓ Нартаева М.А., Шеденова Н.У. Балалар үйінде тәрбиеленушілерге терапия әдістерін қолдану аясының қажеттілігі.....	177
Несипкалиев Д.Е. Оқушы жастардың өзін-өзі басқаруы мектеп оқушыларының азаматтық белсенділік факторы ретінде.....	184
Нусипова А.Ы. Студент-дефектологтарды инклюзивті білім беру жүйесіне дайындықтарын қалыптастырудың маңызы мен бағыттары.....	192
Нұран Д.Н. Ұлт денсаулығы – «Қазақстан-2050» стратегиясының негізгі құндылығы ретінде: қазіргі студент жастардың денсаулық мәселесі.....	199

БАЛАЛАР ҮЙІНДЕ ТӘРБИЕЛЕНУШІЛЕРГЕ ТЕРАПИЯ ӘДІСТЕРІН ҚОЛДАНУ АЯСЫНЫҢ ҚАЖЕТТІЛІГІ

М.А. Нуртаева,

*әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті,
«Әлеуметтану және әлеуметтік жұмыс»
кафедрасының магистранты,*

Н.У. Шеденова,

*әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті,
«Әлеуметтану және әлеуметтік жұмыс» кафедрасының
профессоры, әлеуметтану ғылымдарының докторы*

Қазіргі таңда ата-ана қамқорлығынан айырылған балалар күн санап артып келе жатқаны жаналық емес. Ата-ана қамқорынсыз қалғандардың балалар үйінен кейінгі жағдайы қиынға соғып отыр. Олардың қоғамға бейімделу, жұмысқа орналасу, баппанамен қамтамасыз етілу мәселелері әлі шешімін таппаған. Ата-ана қамқорлығынан айырылған балаларды әлеуметтендіру үлкен жұмыстар атқаруды қажет етеді. Қазақстанда ата-ана қамқорлығынан айырылған балаларға арналған арнайы мекемелер қызмет көрсетеді. Бала тәрбиелеу, отбасының шаруасы әртүрлі жанұялық проблемалар, кей жағдайда баланың болашағын, оның кейінгі тағдыры туралы ойлануға мойын бұрғызбайды. Дегенмен де, әр түрлі жағдайларға байланысты баланы балалар үйінде қалдыруға мәжбүр болатын жағдайлар да бар. Отбасынан тыс тәрбиеленген балаларда материалдық жағдайдың, тәрбиенің жетіспеушілігі, әлеуметтік қажеттіліктең қанағаттандырылмауының салдарынан оларда жеке өмірге бейімделуде көптеген қиындықтар туындайды. Оларды әлеуметтік белсендіру, қоғаммен араластыру, өмірге позитивті көзқарастарын қалыптастыру үшін, терапия әдістерін қолданудың орны ерекше. Еліміздегі жариялылық дәуірі қоршаған ортаның көптеген «қара дақтарын» айқындады. Солардың бірі: балалар үйінде тәрбиеленетін балалар мәселесі. Қазіргі таңда баспасөз беттерінде балалар үйі мен мектеп-интернаттардағы жағдай туралы, ондағы тәртіп пен материалдық жағдай жайлы ашық әрі көптеп жазылып жүр. Бұл жайында, Қазақстан Республикасының Президенті-Елбасы

Н.Ә. Назарбаевтың «Қазақстан-2050» стратегиясы – қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты халыққа жолдауында да атап өткен. «Бейбіт өмірдің өзінде бізде мыңдаған жетімдер бар – балалар үйлері толы. Бұл, өкінішке қарай, жалпы әлемдік үрдіс және жаһандандудың сынағы. Бірақ біз бұл үрдіспен күресуіміз керек. Мемлекетіміз бен қоғамымыз жетімдерді асырап алуды және отбасы типіндегі балалар үйлері салынуын көтермелеуі қажет» [1].

Деп, балалар үйіндегі тәрбиеленушілердің мәселелері аса қиын жағдайда екендігін еске салады. Бұл жағдайға қатысты негізгі мәселелердің қомақтылары мыналар: жетім балалар денсаулығына деген әлеуметтік қамқорлықты күшейту, олардың құқығына қол сұқпау, қоғам өмірінің барлық салаларына толық орналасуына жағдай жасау, әлеуметтік ортаға бейімделуін жетілдіру. Осы мәселелер әлеуметтік жұмыстың жаңа әдіс-тәсілдерін дамытуды және қолданысқа енгізуді қажет етеді.

Қазір 2014 ж әлеуметтік жетім тұл жетімге қарағанда 80 пайызды құрап отыр. Қалған пайызы ғана тұл жетімдер. Республика бойынша жетім және әлеуметтік жетімдер саны 400 мыңнан астам. Бұл сан жыл сайын 8 мыңға толығыады. Сондай-ақ балалар үйлерінде және білім беру жүйесінің басқа да ұйымдарында 11612 бала болса, олардың тек 2106-сы тұл жетім. Қалған 9506 баланың ата-анасы бар. Яғни, әлеуметтік жетімдер [2].

Демек, балалар үйіндегі тәрбиеленушілер дамуының ерекшеліктері қазіргі заманның маңызды да, қызықты мәселенің бірі болып отыр. Бұл мәселенің көкейкестілігі, қарақөз жетімдер санының күннен-күнге қарқынды өсуімен және соған байланысты әртүрлі құрылымдағы балалар үйінің пайда болуымен аса түсті. Балаланың әлеуметтік мәнді қатынастар жүйесіне енуіне даярлық ретінде жас дамуының түрлі кезеңдерінде психологиялық тұрғыдан дамуын басты орынға қою қажеттілігі туындап отыр. Психологиялық еңбектерді қарастыру баланың психикалық дамуын қамтамасыз ететін әртүрлі көзқарастардың бар екендігін көрсетеді.

Бала психикасының дұрыс қалыптасуында жанұяның ерекше орын алатыны белгілі. Жанұяның мәні баланың тәжірибе жинақтауға жасалатын жағдайларымен анықталады. Адам ерте балалық шағынан бастап, ересектерден тек жүру, сөйлеу, заттарды дұрыс қолдану, ойлану, білім алу, еңбек етуге ғана емес,